

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Barbary Pořízkové a soudců JUDr. Radana Malíka a JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Okresní soud ve Strakonici**, se sídlem Smetanova 455, Strakonice, ve věci ochrany před nezákonným zásahem správního orgánu, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 12. 2013, č. j. 10 Na 117/2013 – 5,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení

[1] Kasační stížností žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojí proti shora označenému usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“), jímž byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudních poplatků a rovněž jeho žádost o ustanovení zástupce.

[2] Podanou žalobou se stěžovatel domáhá vydání rozsudku, kterým by předsedovi Okresního soudu ve Strakonici bylo zakázáno, aby pokračoval v porušování stěžovatelova práva na řádné doručování písemností soudu a na racionální styk se soudem, a dále navrhuje předsedovi Okresního soudu ve Strakonici, přikázat, aby obnovil stav před zásahem ke dni, kdy dal pokyn používat vadné obálky se zeleným pruhem. Rovněž se domáhá určení, že v žalobě blíže specifikované pokyny Ministerstva spravedlnosti jsou v naprostém nesouladu s právním řádem České republiky. Současně navrhuje vydání dvou předběžných opatření – ve vztahu k České poště, s. p. a ve vztahu k Ministerstvu spravedlnosti a předsedovi Okresního soudu ve Strakonici.

[3] Stěžovateli vznikla s podáním žaloby poplatková povinnost ve smyslu § 4 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“). Stěžovatel vědom si této povinnosti přiložil k žalobě i žádost o osvobození od soudního poplatku a o ustanovení zástupce.

[4] V žádosti stěžovatel doložil nedostatek prostředků „čestným prohlášením“ a svoje sociální poměry toutéž listinou. Požadoval, aby mu krajský soud nestanovoval lhůty ke splnění povinnosti

kratší než 21 dní, nezasílal objemné nepoužitelné tiskopisy, natož v jednom výtisku, s vadnými předtištěnými údaji či titulem odporujícím obsahu, a rovněž požádal, aby mu soud neposílal písemnosti způsobem znemožňujícím či ztěžujícím doručení. Stěžovatel připojil vlastní prohlášení, jímž zdůvodnil svoji žádost o osvobození od soudních poplatků. V prohlášení bylo uvedeno, že je svobodný, jeho způsob bydlení je „*nenájemní, nevlastnické, samostatné nebytové obydlí*“, jako svou výši výdělečných zdanitelných příjmů uvedl „0“, k výši nezdanitelných příjmů uvedl „*přes tři tisíce korun měsíčně*“, za důvod, který mu brání ve výdělečné činnosti, označil plnou invaliditu. K výši peněžních závazků uvedl: „*tisíce*“, dále ve svém prohlášení uvedl: „*způsobilost zřízovat: nenarušená*“ a „*úvěrová bonita: -3*“. Taktéž sdělil, že je příjemcem příspěvku na živobytí, jeho majetkem je elektronický psací stroj a digitální televizor a výdaje vynakládá na stravu, tisk, jízdné, papír a DPH.

[5] Krajský soud vyzval stěžovatele výzvou ze dne 28. 11. 2013, č. j. 10 Na 117/2013 – 3, k vyplnění a zaslání formuláře „Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“ (dále jen „Prohlášení“), za účelem zjištění aktuálních podmínek pro posouzení splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků. Stěžovatel však na výzvu nereagoval a krajský soud jeho žádost o osvobození od soudního poplatku a o ustanovení zástupce zamítl.

[6] V napadeném usnesení krajský soud uvedl, že v projednávané věci nebyla splněna základní podmínka pro osvobození od soudních poplatků představující povinnost doložit nedostatek finančních prostředků. Stěžovatel ve své žádosti pouze obecně popsal své majetkové poměry, aniž uvedl přesnou výši příjmů, závazků a výdajů, a jeho prohlášení tak neobsahovalo všechny informace relevantní pro posouzení, zda jsou splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Soud v této situaci přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku atd. Při hodnocení majetkových poměrů je třeba zohlednit nejen výši příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale i možnost si tyto prostředky obstarat. Krajský soud konstatoval, že lze usuzovat pouze na nedostatek prostředků stěžovatele, ale nemohl posoudit možnost stěžovatele si finanční prostředky opatřit vlastním přičiněním. Dle názoru soudu tak stěžovatel neunesl důkazní břemeno.

[7] V posuzované věci se jedná o spor týkající se nespokojenosti stěžovatele s postupem krajských soudů při doručování písemností. Obdobných sporů vede před krajskými i okresními soudy nespočet. Tyto spory však nejsou takového charakteru, aby měly vztah k podstatným okolnostem stěžovatelovy životní sféry, jde o spory vyvolané zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí, u nichž není dán důvod, aby náklady na jejich vedení nesl pravidelně stát. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně soudní spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. Krajský soud konstatoval, že takovou povahu nyní posuzovaný případ nemá.

[8] Krajský soud dospěl k názoru, že zamítnout žádost o osvobození od soudních poplatků je třeba také s ohledem na povahu sporů vedených stěžovatelem, jež jsou zjevně šikanózní, a domnívá se, že výjimečné odepření práva na osvobození od soudních poplatků může napomoci regulaci nadužívání práva na vedení soudních sporů.

[9] Uvedl, že si je vědom znění čl. 36 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje právo na soudní ochranu. Okolnosti, za nichž stěžovatel uplatňuje svá práva, však nelze považovat za výkon subjektivního práva v souladu s právním řádem, ale naopak naplňují znaky zneužití práva. Stěžovatel je evidentně veden snahou vést spor pro spor a nemá zájem na řešení reálně existujících sporů.

[10] Krajský soud uzavřel, že stěžovatel navzdory výzvě soudu i svým zkušenostem s vedením soudních řízení nedoložil, že nemá dostatečné prostředky, a neprokázal tak naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků dle § 36 odst. 3 s. ř. s. Soud proto jeho žádost zamítl. Jelikož nesplnil podmínky pro osvobození od soudních poplatků, nesplnil ani podmínky pro ustanovení zástupce (tj. naplnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a nezbytnost ustanovení zástupce z důvodu ochrany práv žadatele), soud tedy zamítl i žádost o ustanovení zástupce.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[11] Usnesení krajského soudu napadl stěžovatel kasační stížností, v níž vyjádřil nesouhlas s postupem krajského soudu a snažil se domoci kasace napadeného rozhodnutí a příkázání věci věcně příslušnému senátu krajského soudu, ve kterém nedochází ke zjevným machinacím s podáními už v podatelně za dozoru orgánu státní správy soudu a kde neignorují procesní řád od počátku řízení.

[12] Z množství uplatněných námitek je zřejmé, že stěžovatel považuje své prohlášení o majetkových poměrech za dostatečně konkrétní a skutečnosti v něm uvedené za prokázané. Je přesvědčen, že v žalobě tvrzený zásah se dotýká jeho „životní sféry“ a popírá, že by se správná žaloba musela týkat pouze majetku a životních podmínek. Rovněž napadá délku lhůty, která mu byla dodatečně stanovena pro úhradu soudního poplatku a dále zpochybňuje vůbec samotnou možnost podání opravného prostředku (ať už řádného či mimořádného) proti rozhodnutí soudu o zamítnutí žádosti o přiznání osvobození od soudního poplatku, které považuje za rozhodnutí dočasné. Stěžovatel dále v kasační stížnosti uvedl své další výhrady, jimiž se snažil zvrátit napadené usnesení krajského soudu.

[13] Žalovaný ke kasační stížnosti uvedl, že mu napadené rozhodnutí nebylo doručeno, proto se nemůže vyjádřit. Přes uvedený nedostatek sdělil, že s ohledem na osobu stěžovatele, považuje napadené usnesení za správné rozhodnutí, které svým obsahem nezasahuje do práv stěžovatele.

III. Posouzení důvodnosti kasační stížnosti

[14] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána osobou k tomu oprávněnou, je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, důvody kasační stížnosti odpovídají důvodům podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Zdejší soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, zkoumal při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[15] Nejvyšší správní soud jen krátce zmiňuje, že netrval na zaplacení soudního poplatku a povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti. Trvání na těchto požadavcích by totiž značilo jen řetězení téhož problému, jelikož předmětem přezkumu je usnesení krajského soudu, jímž nebylo přiznáno osvobození od soudního poplatku. K danému srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77 (všechna zde citovaná rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

[16] Krajský soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že stěžovatel neunesl důkazní břemeno ve vztahu k uplatněné žádosti o přiznání osvobození od soudního poplatku. Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb.

NSS, vyslovil, že pokud účastník řízení jednoznačně nedoloží nedostatek prostředků, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje. Soud tedy hodnotí především informace, které mu žadatel o osvobození od soudních poplatků sám sdělí. To se týká jednak majetku a financí, kterými stěžovatel aktuálně disponuje, ale i možnosti si majetek nebo finanční prostředky opatřit vlastním přičiněním. Bylo na stěžovateli, aby dostatečně jasně a konkrétně popsal svou majetkovou situaci i své výdělkové možnosti.

[17] Krajský soud vyšel z faktu, že se stěžovateli nepodařilo dostatečně prokázat jeho aktuální majetkovou situaci. Nejvyšší správní soud uvádí, že pro osvobození od soudního poplatku je třeba, aby stěžovatel nejen prokázal nedostatek financí, ale rovněž aby jím vedený spor nebyl *zneužitím práva*, jak je uvedeno dále. Špatná majetková situace je tedy pouze jednou z podmínek osvobození od soudního poplatku, a jelikož stěžovatel v posuzovaném případě jednoznačně nesplnil podmínku druhou, není otázka dostatečnosti prokázání nebo neprokázání majetkové situace zcela relevantní.

[18] V projednávané věci krajský soud dovodil, že u stěžovatele jsou dány důvody pro výjimečné odepření osvobození od soudních poplatků, i z toho důvodu, že z obsahu žaloby je zřejmé, že jeho snahou není domoci se konkrétních práv a povinností, které by se dotýkaly jeho životní situace a potřeb, ale vyvolaný spor souvisí s nespokojeností s postupem žalovaného soudu při doručování soudních písemností. Snahu stěžovatele tedy hodnotil spíše jako účelové uplatňování práva vedené nikoli snahou o konkrétní řešení sporu, který by se dotýkal jeho majetkové či osobní sféry, ale spíše snahou o vyvolání sporu z důvodu vedení soudního řízení jako takového, v jehož rámci následně dochází ke zpochybňování jednotlivých dílčích úkonů soudu. Krajský soud přitom zdůraznil, že stěžovatel má právo vést i spory netýkající se výlučně jeho majetku nebo životních podmínek, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit. Dle názoru soudu však není důvod, aby náklady takových sporů, které je jinak zásadně povinen hradit každý žalobce sám, za stěžovatele pravidelně nesl stát. S uvedeným odůvodněním se zdejší soud plně ztotožňuje.

[19] Při posuzování věci lze odkázat na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cjpn 204/2009, ze kterého vyplývá, že „*v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) – srov. např. důvodovou zprávu ke zákonu č. 549/1991 Sb. nebo náleží Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08*“. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

[20] Jak již zdejší soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 28. 6. 2013, č. j. 5 As 43/2013 – 11, má-li soud v každém jednotlivém případě vážít konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, jak již bylo naznačeno, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř., ve znění pozdějších předpisů, výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou

situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Stěžovatel se tedy mylí, pokud tvrdí, že odeprít osvobození od soudních poplatků lze jen z důvodu zjevné neúspěšnosti žaloby.

[21] Zdejší soud se plně ztotožnil se závěrem a odůvodněním krajského soudu, že povaha sporu vedeného před krajským soudem nese znaky svévolného vedení „sporu pro spor“. V případě, že je takový postup okolnostmi konkrétní věci řádně odůvodněn, je na místě osvobození od soudních poplatků nepřiznat.

[22] Krajský soud po zhodnocení konkrétních okolností v projednávané věci řádně zdůvodnil, proč přistoupil k odeprání práva na osvobození od soudního poplatku. Tento postup je nutno hodnotit jako správný. Z napadeného usnesení rovněž vyplývá, že se soud držel ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu.

[23] K výtce, že krajský soud vyzval stěžovatele neoprávněně k vyplnění formuláře Prohlášení a „vybrožoval“ mu nevyhověním žádosti, zdejší soud uvádí, že se jednalo o standardní typ výzvy k doložení majetkové situace s přiměřenou délkou pro vyplnění formuláře včetně doložení všech potřebných podkladů k prokázání v Prohlášení specifikovaných tvrzení. Rovněž k námitce, že lhůta jednoho týdne k zaplacení soudního poplatku je nedostatečná, je nucen zdejší soud opět uvést, že se jedná o zcela standardní postup a standardní lhůtu pro provedení úhrady za soudní poplatek.

[24] Stížní námitka, že soud zaslal stěžovateli usnesení s výzvou k zaplacení soudního poplatku, přičemž na obálce je omylem uvedeno jiné číslo jedací, směřuje do jiného než napadeného rozhodnutí, proto není na zdejším soudu, aby se jí zabýval. Navíc kasační stížnost proti usnesení, jehož obsahem je pouze výzva k zaplacení soudního poplatku by nebyla dle § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. přípustná.

[25] Pokud jde o námitku stěžovatele, že ho soud nepoučil správně o opravném prostředku, když kasační stížnost není proti dočasnému rozhodnutí přípustná, Nejvyšší správní soud uvádí, že pokud jde o rozhodnutí, kterým se zamítá žádost o osvobození od soudních poplatků, nejedná se z povahy věci o rozhodnutí dočasné a neuplatní se tedy § 104 odst. 3 písm. c) s. ř. s., na nějž stěžovatel patrně odkazuje. V případě nepřipustnosti kasační stížnosti proti „dočasnému“ rozhodnutí se musí jednat o rozhodnutí časově omezená, která nejsou-li zrušena soudem samým, zanikají z moci zákona (typickým příkladem je rozhodnutí o odkladném účinku). Poučení soudu je z uvedených důvodů dle současné judikatury Nejvyššího správního soudu správné. Stěžovatel se jím přes domněnku jeho nesprávnosti řídil, což odporuje jeho postoji v této věci.

[26] K dalším tvrzením uplatněným stěžovatelem v kasační stížnosti zdejší soud konstatuje, že šlo dílem o nekonkrétní tvrzení, z nichž nebylo možno identifikovat stěžovatelovy projednatelné námitky proti napadenému usnesení krajského soudu, dílem šlo o vyjádření stěžovatelových názorů k postupu soudu či povinnostem účastníků bez užší vazby k předmětu nynějšího řízení před zdejším soudem.

[27] Jelikož Nejvyšší správní soud neshledal pochybení krajského soudu, není na místě přikázání věci jinému senátu krajského soudu.

IV. Závěr a náklady řízení

[28] Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, proto ji dle § 110 odst. 1, věty poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

[29] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterých nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nad rámce jeho úřední činnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. května 2014

JUDr. Barbara Pořízková
předsedkyně senátu